

Артър Кларк

Внимание, живот!

– Изглежда, тук пътят свършва – каза Джери Гарфийлд, изключвайки моторите.

Помпите въздъхнаха тихо и замлъкнаха, разузнавателният всъдеход „Скитаща таратайка“, лишен от въздушната възглавница, легна върху острите камъни на Хесперийското плато.

По-нататък нямаше път. Нито помпите, нито веригите не биха могли да помогнат на „Р-5“ (както официално се наричаше „Таратайката“) да преодолее извисилия се отпреде му стръмен скат. До южния полюс на Венера оставаха само тридесет мили, но все едно, че той се намираше на друга планета. Щат не щат, трябва да се връщат, отново да изминават всичките тия четиристотин мили всред чудовищната местност.

Денят беше чудно ясен, видимост почти на хиляда ярда. Никакъв радар не им бе нужен, за да следят появяващите се по пътя на всъдехода скали; сега те се виждаха с просто око. През пелената от облаци, която не се бе разкъсвала вече много милиони години, се процеждаше зелена светлина, също като в подводно царство; в далечината всичко се губеше в мъгла. Понякога ми се струваше, че всъдеходът се плъзга по морско дъно и на Джери от време на време му се привиждаха горе над главата огромни плаващи риби.

– Да се свържем ли с кораба и да предадем, че се връщаме? – запита той.

– Почакайте – каза доктор Хътчинс. – Да помислим.

Джери погледна третия член на екипажа с надежда, че той ще го подкрепи. Напразно. Коулмън е също такъв маниак като Хътчинс. Колкото и яростно да спореха, двамата си оставаха учени, тоест – от гледна точка на разсъдливия инженер-шурман – хора, които не винаги са способни да отговарят за постъпките си. И обратното, ако Коулмън и Хътчинс си наумят да продължат пътуването, на него не му остава нищо друго, освен да изпълнява заповедта, разбира се, след като запише в дневника, че не е съгласен.

Хътчинс се поразходи из тясната кабина, като изучаваше картите и уредите. После насочи прожектора на всъдехода към скалистата преграда и започна внимателно да я разглежда през бинокъла.

„Кой го знае дали няма да поиска да шурмувам тези скали – помисли си Джери. – Все пак «Р-5» е само всъдеход, а не козел...“

Изведнъж Хътчинс видя нещо. За миг той затаи дъх, после шумно въздъхна и се обърна към Коулмън.

– Погледнете! – Гласът му трепереше от вълнение. – Малко по-вляво от черното петно! Какво е това според вас?

Той предаде на Коулмън бинокъла; сега другият замря, взирайки се.

– Дявол да го вземе – промълви той най-сетне. – Вие бяхте прав. На Венера има реки. Това е следа от пресъхнал водопад.

– Дължите ми един обед, когато се върнем в Кембридж, с шампанско!

– Няма да забравя, не се бойте. Та за такова откритие не само обед!... И все пак всеки ще нарече теориите ви налудничави.

– Стоп, стоп – намеси се Джери. – Какви ги приказвате? Всеки знае, че на Венера няма и не може да има никакви реки – водопади. В този страшен пек парите никога не се сгъстват.

– Поглеждали ли сте скоро термометъра? – лукаво запита Хътчинс.

– Че кое по-напред, едва смогам да управлявам всъдехода!

– Тогава позволете да ви съобща една новина: сега е около двеста и тридесет градуса, а температурата продължава да пада. По Фаренхайт точката на кипенето е двеста и дванадесет градуса. Не забравяйте, че сме почти на полюса, на височина шестдесет хиляди фута над равнината и че сега е зима. Ако се захлади с още няколко градуса, ще рукне дъжд. Врял, но все пак дъжд, вода, а не пари. А това, колкото и да упорствува Джордж, съвсем променя представата ни за Венера.

– Защо? – запита Джери, макар и вече сам да се досещаше.

– Където има вода, може да има и живот. Много прибързано нарекохме Венера неплодна, само защото средната температура на повърхността ѝ надвишава петстотин градуса. А тук е вече доста по-студено – ето защо все нещо ме тегли към полюса. Тук, в планините, трябва да има езера и аз искам да ги видя!

– Но с *вярля* вода! – възрази Коулмън. – В нея нищо не може да живее.

– На земята има водорасли, които живеят. И нима изследванията на планетите не ни научиха, че навсякъде, където има условия и може да се появи живот, той се появява. А такава възможност, макар и единствена, е налице.

– Бих искал да проверявам вашата теория. Но сам виждате: по тая скала не ще се изкачим.

– С всъдехода наистина не ще се изкачим. Но сами да се изкатерим по стената е напълно възможно, дори в термокостюмите. Трябва да изминем само няколко мили по посока към полюса. Главното е да се справим със стената, после местността е равна, вижда се по радарните карти. Мисля, че са ни нужни... най-много дванадесет часа. Като че ли не сме

ходили повече, и то при какви по-сложни условия.

Това е вярно. Костюмите, които защищават успешно човека в равнините на Венера, са толкова по-подходящи за тук, където температурата е само със стотина градуса по-висока, отколкото през лятото на Земята в Долината на смъртта.

– Добре – каза Коулмън. – Знаете правилата. Един не бива да излиза и някой трябва да остане във въсдехода, за да поддържа връзка с кораба. Този път как ще решим въпроса: на шах или с карти?

– На шах ще е много дълго – отвърна Хътчинс, – особено ако играете вие двамата.

От чекмеджето на шурманската масичка той измъкна поизвехтяла колода карти.

– Вадете, Джери.

– Десятка пика. Хайде ти измъкни по-висока, Джордж.

– Ще се постарая... По дяволите! Петица трефа. Е, няма как – предайте привет от мен на венерианците.

Въпреки уверенията на Хътчинс изкачването на стената се оказва трудно. Не беше много стръмна, но кислородният апарат, термокостюмът и уредите тежаха повече от сто фунта. По-малката гравитация – с тринадесет процента по-малка от земната, им помагаше, но все пак не много. Катереха се по сипеите, почиваха си на издатините и отново се катереха в подводния здрач. Зеленото сияние, което осветяваше всичко наоколо, беше по-ярко от пълната Луна на Земята. „Венера няма нужда от Луна – помисли си Джери. – През облаците тя няма да се вижда и няма никакви океани, за да предизвиква приливи и отливи. При това неугасващото полярно сияние е много по-сигурен източник на светлина.“

Изкачиха повече от две хиляди фута, когато стената най-сетне премина в полегат склон. Целият бе набразден с пресъхнали вади, по които явно е текла вода. След като се полутаха малко, откриха дол, достатъчно широк и дълбок, за да бъде русло на река, и тръгнаха покрай него нагоре.

– Знаете ли какво си помислих – каза Джери, след като изминаха няколко стотин ярда. – А няма ли да ни връхлети буря? Не бих искал да ме залее порой от вряла вода.

– Ако има буря – отвърна с леко раздражение Хътчинс, без да се спира, – отдалеч ще я чуем. Ще успеем да се изкачим по-нависоко.

Той е прав, разбира се, но на Джери от това не му стана по-леко. Откакто превалиха гребена и загубиха радиовръзката с въсдехода, тревогата в душата му растеше. Необичайно и неприятно е да останеш

откъснат от другите хора. С Джери това се случваше за първи път. Дори на борда на „Утринната Звезда“, на стотици милиони мили от Земята, той можеше да изпрати телеграма на близките си и почти веднага да получи отговор. А тук няколкото ярда скали го бяха отрязали от цялото човечество; ако нещо се случи с него, никой няма да узнае, докато друга експедиция не открие телата им. Джордж ще изчака да мине уговореното време и ще се върне на кораба. „Не – каза си Джери, – не ме бива за пионер в Космоса. Само любовта ми към хитроумните машини ме въвлече в Космичните полети и нямах време дори да се замисля до какво може да доведе това. А сега е късно.“

Извървяха по криволичещото русло около три мили към полюса. Най-сетне Хътчинс спря, за да извършва наблюдения и да събира образци.

– Захлаждането продължава! – каза той. – Сега е вече сто деветдесет и девет градуса. Доста по-ниска температура от най-ниската, отбелязана сега на Венера. Да можехме да се свържем с Джордж и да му разкажем!

Джери провери всички вълни, опита да извика и кораба – капризни-те колебания на йоносферата понякога допускаха дори и такава далечна връзка, – но не можа да улови даже шума на носещата честота през пукота и тътена на венерините бури.

– А това е дори още по-важно! – В гласа на Хътчинс звучеше искрено вълнение. – Концентрацията на кислорода нараства: вече е петнадесет милионни. При всъдехода беше само пет, на равнината почти нула.

– Но това са само петнадесет *милионни*! – възрази Джери. – Все едно, не може да се диша!

– Не бива така да се разсъждава – отвърна Хътчинс. – Никой не го и диша. Но нещо го образува. Откъде според вас се е взел кислородът на Земята? Той е продукт на живота, на дейността на растенията. Докато на Земята не са се появили растенията, нашата атмосфера е била също като тукашната, смес от въглероден двуокис с амоняк и метан. После се е появила растителността и постепенно е изменила атмосферата, така че животните вече са имали какво да дишат.

– Ясно – каза Джери. – И вие мислите, че тук сега е започнало точно това?

– Така изглежда. Нещо недалеч оттук отделя кислород. Най-простата догадка е, че тук има растителен живот.

– А където има растения – замислено произнесе Джери, – там

очевидно рано или късно ще се появят и животни.

– Вярно – отвърна Хътчинс, като прибра уредите си и продължи нагоре по дола. – Наистина за това са нужни няколко милиона години. Възможно е да сме прелетели твърде рано. Жалко, ако е така.

– Всичко това е чудесно – каза Джери, – но ако неочаквано срещнем нещо такова, на което не се понараваме? Ние не носим оръжие.

Хътчинс неодобрително изсумтя.

– Не ни е и нужно! Я погледнете било мен или себе си! Всеки звяр, щом ни зърне, ще си плюе на петите.

Прав е Хътчинс. Покриващите ги от краката до главата метални костюми-рефлектори напомняха блестящи еластични доспехи. От шлемовете и раниците им стърчаха антени – ни едно насекомо не можеше да се похвали с такива мустачки. А широките лещи, през които космонавтите гледаха света, приличаха на чудовищни изцъкленни очи. Земните животни едва ли биха пожелали да имат нещо общо с такива твари, но тукашните, кой ги знае, може да имат други вкусове.

Така си мислеше Джери, когато неочаквано излязоха при езеро. От пръв поглед то пораждаше мисли не за живот, каквото те търсеха, а за смърт. Черно огледало се простираше в гънките между хълмовете и отсрещният му бряг се губеше във вечна мъгла, а над повърхността му се извиваха и танцуваха призрачни вихри от пара. „Липсва само Харон, готов да ни откара на отвъдната страна – каза си Джери. – Или Туонелският лебед, плаващ величествено назад-напред, пазейки вратата на преизподнята...“

И каквото да приказваме, това е чудо: за пръв път човек бе открил на Венера вода в свободно състояние. Хътчинс вече бе коленичил, сякаш възнамеряваше да се моли. Впрочем той чисто и просто събираше капки от скъпоценната влага, за да ги разгледа през джобния си микроскоп.

– Има ли нещо? – нетърпеливо запита Джери.

Хътчинс поклати глава.

– Дори и да има, твърде дребно е за този уред. Когато се върнем на кораба, там всичко ще разгледам по-добре.

Той запечата епруветката и я сложи в контейнера с такава любов, както геолог – самородно злато. Може (и най-вероятно) това да е обикновена вода. Но възможно е също така това да е цял свят, населен с неизвестни създания, стъпили току-що на дългия, дълъг милиарди години път към разумния живот.

Хътчинс извървя десетина ярда покрай езерото и спря така

неочаквано, че Гарфийлд за малко не се блъсна в него.

– Какво има? – попита Джери. – Видяхте ли нещо?

– Ей онова черно петно, което прилича на камък... Забелязах го още щом излязохме при езерото.

– Ей какво? Според мен нищо особено.

– *Струва ми се, че то расте.*

По-късно Джери през целия си живот си спомняше този миг. Думите на Хътчинс никак не го учудиха, готов беше да повярва в каквото и да е, дори и че камъните растат. Чувството за уединеност и тайнственост, мрачното черно езеро, непрестанният тътнеж на далечните бури, зелената светлина на полярното сияние – всичко това бе повлияло на съзнанието му, подготвило го бе да възприеме дори най-невероятното. Но засега той още не изпитваше страх.

Джери погледна камъка. До него имаше приблизително около шестстотин фута... В дрезгавата изумрудена светлина мъчно можеше да се определи точно разстоянието и размерите. Камък... А може би нещо друго? Почти черна плоча лежи хоризонтално до самия гребен на ниския склон. До нея друго, също такава петно, само доста по-малко. Джери се опита да определи на око и да запомни разстоянието между тях, за да провери мени ли се, или не.

И дори когато забеляза, че разстоянието между петната намалява, това никак не го разтревожи, само изостри любопитството му. Едва по-късно, когато то съвсем изчезна и Джери разбра, че очите му са го подвели, стана му страшно, много страшно.

Не, това не е нито движещ се, нито растящ камък! Това е черна вълна, подвижен килим, който бавно, но неотвратимо пълзи през гребена право към тях.

Ужас – вледеняващ, парализиращ ужас го завладя за няколко секунди. Страхът му постепенно изчезна, щом Гарфийлд разбра кое го е предизвикало. Пълзящата вълна твърде живо му бе напомнила прочетения преди много години разказ за пълчищата мравки в Амазония, как унищожават всичко по пътя си...

Но каквото и да представляваше тази вълна, тя пълзеше прекалено бавно, за да бъде опасна – дано само не отреже пътя им към всъдехода. Хътчинс я разглеждаше през бинокъла, без да откъсва очи от нея. „Биологът не се страхува – помисли си Джери. – Ако хукна да бягам, ще стана за смях.“

– Кажете де най-сетне какво е това? – не издържа той: до пълзящия килим оставаха само стотина ярда, а Хътчинс не бе промълвил още нито

дума, нито един мускул на лицето му не бе трепнал.

Хътчинс се отърси от вцепенението и се оживи.

– Извинете – каза той. – Съвсем ви забравих. Това е растение, какво друго може да бъде. Поне на мен така ми се струва.

– Но то се движи!

– Че какво от това? Земните растения също се движат, не сте ли виждали забавени снимки на бръшлян?

– Но бръшлянът стои на едно място и на никъде не пълзи!

– А какво ще кажете за растителния планктон в океаните? Той плава, мести се, когато е нужно.

Джери се предаде; впрочем пълзящото към тях чудо и без това го бе лишило от дар слово.

Мислено той продължаваше да го нарича килим. Мъхнат килим с ивица по края, като дебелината му през цялото време се менеше: тук не по-дебел от ципа, там – около фут, а може би и повече. Отблизо структурата му се виждаше по-добре и на Джери му се стори, че прилича на черно кадифе. Интересно какъв ли е на пипане? Но Гарфийлд веднага съобрази, че „килимът“ в най-добрия случай ще изгори пръстите му. Както често се случва след шок, обзела го бе нервна веселост и той си помисли: „Ако венерианците съществуват, с тях няма да можем да се ръкуваме. Те ще ни попарят, а ние ще ги замразим.“

Създанието като че ли още не ги бе забелязало, чисто и просто си пълзеше напред като неодушевена вълна. Ако не се катереше през дребните препятствия, съвсем спокойно можеше да се сравни с воден поток.

Изведнъж, когато ги разделяха само десет фута, кадифяната вълна промени движението си. Дясното и лявото ѝ крило продължиха да пълзят напред, но средата бавно спря.

– Обкръжава ни – разтревожи се Джери. – По-добре е да се оттеглим, докато не сме сигурни, че е безопасно.

За негово облекчение Хътчинс веднага направи крачка назад. След малко странното същество отново запълзя и извивката в предната му част се изглади.

Тогава Хътчинс направи крачка напред – съществото бавно отстъпи. Биологът повтори няколко пъти маневрата си и живият поток неизменно ту настъпваше, ту отстъпваше в такт с движенията му. „Никога не съм мислил – каза си Джери, – че ще ми се случи да видя как човек танцува с растение...“

– Термофобия – произнесе Хътчинс. – Чисто автоматична реакция. Не му харесва нашата топлина.

– *Нашата* топлина? – изненада се Джери. – Та в сравнение с него ние сме живи ледени висулки!

– Вярно. А костюмите ни? То възприема тях, не нас.

Да, сглуших, въздъхна мислено Джери. Вътре в термокостюма климатът е добър, но охладителната апаратура на гърба ми отделя в околния въздух гореща струя. Не е чудно, че растението се отдръпва.

– Да проверим как ще реагира на светлина – продължи Хътчинс.

Той включи фенера на гърдите си и ослепителната бяла светлина изтласка изумруденото сияние. Преди да се появят хората, на Венера даже и денем не е имало бяла светлина. Тук, също като в дълбочините на земните морета, цареше зелен здрач, който бавно се съгъстяваше в непрогледен мрак.

Промяната беше така смайваща, че двамата неволно извикаха. Дълбоката мека чернота на дебелия кадифен килим в миг изчезна. Вместо нея там, където падаше светлината на фенера, се простираше великолепен яркочервен саван, по края със златисти отблясъци. Нито един персийски шах не е получавал от тъкачите си такъв дивно красив гоблен, а космонавтите бяха видели само едно случайно творение на биологичните сили. Впрочем, преди да включат фенерите си, тази изумителна красота въобще не съществуваше. И тя отново щеше да изчезне, щом се прекрати вълшебното действие на чуждоземната светлина.

– Тихов е бил прав – промърмори Хътчинс. – Жалко, че сам не е можел да се увери.

– Прав в какво? – запита Джери, макар да му се струваше, че е светотатство да се говори високо пред такава красота.

– Преди петдесет години в Съветския съюз той дошъл до извода, че растенията, които живеят в много студен климат, трябва да бъдат сини или виолетови, а в много горещ – червени или оранжеви. Предсказал е, че растенията на Марс трябва да бъдат виолетови, а на Венера – ако има такива – червени. И в двата случая той се оказа прав. Но докога ще стоим така, хайде на работа!

– Уверен ли сте, че то е безопасно? – запита Джери за всеки случай.

– Напълно. То не може да се допре до костюмите ни, дори и да поиска. Вижте го, вече ни заобиколи.

Наистина! Сега те го видяха цялото – ако се приеме, че е едно растение, а не колония. Неправилният кръг с диаметър около сто ярда запълзя встрани, както пълзи по земята сянката на подгонен от вятъра облак. А там, където бе минало, скалата бе нашарена с безброй съвсем мънички дупчици, сякаш проядена от киселина.

– Да-да – потвърди Хътчинс, когато Джери му обърна внимание. – Така се хранят някои лишеи. Отделят киселини, които разтварят камъните. А сега моля – повече никакви въпроси, докато не се върнем на кораба. Тук има работа за десетки години, а аз разполагам само с някой и друг час.

Ботаника в движение!... Чувствителните ресни на огромното растениеподобно същество се движеха неочаквано бързо, спасявайки се от тях. Каква гигантска жива палачинка! Но когато Хътчинс започна да взема образци, растениеподобното същество никак не реагира, само, както и преди, се плашеше от горещите струи. Възможно е то да се движеше по някаква минерална жила: на това щяха да отговорят геолозите, когато проучат минералите, които Хътчинс бе събрал преди и след миването на живия килим.

Сега нямаха време да размишляват над безбройните въпроси, които пораждаше откритието им. Ако се съдеше по това как веднага попаднаха на създанието, изглежда тук то не е никаква голяма рядкост. Как ли се размножава? С филизи, със спори, чрез деление или по някакъв друг начин? Отде ли черпи енергия? Какви ли родственици има, врагове, паразити? То не може да е единствената форма на живот на Венера – къде-то има един вид, трябва да има и хиляди...

Гладът и умората ги накараха да прекратят преследването. Това създание явно бе способно да си „прояде“ път през цяла Венера. (Наистина Хътчинс предполагаше, че то не се отдалечава много от езерото, тъй като растениеподобното същество от време на време се спускаше към водата и потапяше в нея дългото си пипало-хобот). Но представителите на земната фауна се нуждаеха от почивка.

Хубаво е да надуеш херметичната палатка, да се вмъкнеш вътре през въздушния шлюз и да свалиш термокостюма... Едва сега, когато си почиваха вътре в малкото пластмасово полукълбо, те осъзнаха напълно какво чудо са срещнали и колко важно е откритието им. Обкръжаващият ги свят вече им изглеждаше по-друг. Венера не е мъртва, тя застана в редицата на Земята и Марс.

Защото животът се стреми към живот – даже и през Космичните бездни. Всичко, което расте, движи се по повърхността на другите планети, е предвестник, залог, че човек не е самотен в света на пламтящите слънца и спиралните мъглявини. Ако той досега не е намерил братя по разум, с които би могъл да разговаря, това е съвсем естествено: светлинните години и векове тепърва очакваха изследователите. Засега поне човекът е длъжен да пази и да се грижи за ония известни му проявления на

живот, било то на Земята, Марс или Венера...

Ето какво си мислеше Грегъм Хътчинс, най-щастливият биолог в цялата Слънчева система, докато помагаше на Гарфийлд да съберат отпадъците от закуската и да ги натъпчат в пластмасовата торбичка. Когато прибраха палатката и тръгнаха да си вървят, необикновеното създание никъде не се виждаше. И слава богу, иначе биха се изкушили да продължат експериментите си, а крайно време бе да се връщат.

Нищо: след няколко месеца пратениците на нетърпеливо очакващата Земя щяха да се върнат тук с цял отряд научни сътрудници, снабдени с много по-съвършени уреди и техника. Еволюцията се бе трудила милиарди години, за да направи възможна тази среща; можеше да почака още малко.

Известно време всичко беше неподвижно в потъналата в зелен здрач местност. Хората си отидоха, скри се пурпурният килим... И изведнъж съществото отново се показва, прехвърли се през склона. А може би беше друг екземпляр на удивителния вид? Това никой никога не ще узнае.

То се търкулна към купчината камъни, под която Хътчинс и Гарфийлд бяха заровили отпадъците. Спря се.

Не, не от любопитство, та то не можеше да мисли. Но химическата жажда, която непрестанно го тласкаше все напред и напред през полярното плато, крещеше: „Тук, тук!“ Някъде тук е тъй ценното и необходимо му хранително вещество. Фосфор, елементът, без който никога не би се разгоряла искрата на живота. И то се запровира между камъните, в дупките, пукнатините, затършува с любопитните си пипала.

Всяко от тия движения наподобяваше движенията на земните растения с тази разлика, че това същество се движеше хиляда пъти по-бързо, и само няколко минути бяха достатъчни, за да достигне целта и проникне през пластмасовата обвивка.

И то си устрои пир, поглъщайки най-концентрираната храна, която някога бе намирало. Погълна въглеродороди и белтъци, и фосфати, никотина от угарките, целулозата от картонените чаши и лъжици. И всичко това разтвори и усвои без труд и без вреда за себе си.

Същевременно то погълна цял микрокосмос от живи същества: бактерии и вируси: обитатели на по-старата планета, където се бяха развили хиляди смъртоносни разновидности... Вярно е, че само някои от тях можаха да оцелеят в такава адска жегата и в такава атмосфера, но това

беше достатъчно. Запълзявайки назад към езерото, живият килим носеше в себе си гибелта на целия свой свят.

И когато „Утринната Звезда“ потегли обратно към далечния дом, животът на Венера вече умираше. Лентите, негативите и образците, на които Хътчинс толкова се радваше, бяха по-ценни, отколкото той предполагаше, защото им бе съдено да останат единствените свидетели на третия опит да се укрепи животът в Слънчевата система.

Така завърши историята с пораждането на живота под облачното було на Венера.

КРАЙ

© Артър Кларк
© 1966 Цвета Пеева, превод от руски

Arthur Clarke

Източник: <http://kosmos.pass.as/>
Сканиране и разпознаване: ???
Редакция: Mandor, 2008 (#)

Публикация:

сп. „Космос“, 1966, бр.3
Превод от руски: Цвета Христова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5431>]